

ב"מ מא

משה שווערד

1. תוספות מסכת בבא מציעא דף מא עמוד א

אי רבי ישמעאל אפילו יחדו נמי - וא"ת מנ"ל י"ל מדנקט טלה וסלע דסתם טלה לא יחד לו מקום אלא הולך ממרעה למרעה וסתם סלע יחדו לו מקום בכיס וגם כיס יחדו לו מקום בתיבה ולכך פריך נמי בסמוך לר"ע אפילו לא יחדו נמי.

2. תוספות הרא"ש מסכת בבא מציעא דף מא עמוד א

אי רבי ישמעאל מאי איריא לא יחדו אפילו יחדו נמי. דהא מפרש התם טעמא דר' ישמעאל משום דלא כלתה שמירתו ולר' עקיבא כלתה הילכך לר' ישמעאל אפילו יחדו ולר' עקיבא אפילו לא יחדו נמי, ועוד דלהכי קתני תרתי טלה מן העדר וסלע מן הכיס לאשמועינן דפליגי בין ביחדו בין בלא יחדו דסתם טלה אין מיחדין לו מקום שמוליכין אותו ממרעה למרעה וסתם סלע מיחדין לו מקום לשמרו.

3. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף מא עמוד א

ופרכינן אי ר' ישמעאל מאי איריא לא יחדו לה הבעלים אפי' יחדו נמי. פי' דסתם סלע מן הכיס יחדו לה הבעלים מקום, ועוד דכיון דטעמא דידיה משום דלא כלתה שמירתו כך הוא יחדו כמו לא יחדו, ומיהו כשהחזירה למקומה כדקס"ד השתא, דאלו לא החזירה למקומה מודה ר' ישמעאל בשייחדו לה מקום שהוא חייב וכדאמר' בסיפא.

4. רבינו חננאל מסכת בבא מציעא דף מא עמוד א

אמר ר' יוחנן מי שיפרש לי משנתינו זו המפקיד חבית אצל חבירו וכו' ויעמידה אי אליבא דר' ישמעאל אי אליבא דר' עקיבא סיפא ורישא בחד תנא אני מוליד לו כליו אחריו לבית המרחץ כי הוא כמו רב ואני תלמיד שנמצאתי משמשו כתלמיד לרב.

5. תורת חיים מסכת בבא מציעא דף מא עמוד א

מובלנא מאניה בתריה לבי מסותא. [ו] כלומר אודה לו שהוא גדול ממני בתורה ושאני ראוי לשמש לו כתלמיד המשמש לרב, וכה"ג איתא בפרק כיצד הרגל גבי הא דא"ל רב חסדא לרמי בר חמא לא הוית גבן באורתא בתחומא [ו] דא"ל לבי תשמש לי כלומר לכשאודה לי שאני גדול ממך בתורה ושאתה ראוי לשמש לי כתלמיד המשמש לרב [ו] ונקט הכא מובלנא מאניה בתריה לבי מסותא משום דקיימא לן תלמיד אל יכנס עם רבו לבית המרחץ אלא אם כן רבו צריך לו שישמשנו.

6. ספר מהרי"ץ חיות

דף מא ע"א גמרא מובלנא מאני' צתרי' לבי מסותא • כ"ג דק"ל דעבד שכולין כליו של האדון לביה המרחץ קונה פי"ז בחזקה (קידושין כ"ג ע"ב) דזה כוי עבודת של עבד וק"ל כל מלאכות שבעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו וקאמר ר' יוחנן דמי שיתרן לו חבית

יולין אחריו לביה המרחץ ויפרסם לכל שעושה לו שירות שחייב התלמיד לרבו וכמדומה לי שראיתי זאת בס' תולדות אדם ואין ספרו ת"י כעת ועי' ג"כ ז"ק (כ ע"ב) סי' מתני' א"ל לבי תשמש לי שקל סודר כרך ליה ע"ג ועי' ג"כ ס' באלר שבע בתשובה סי' כ"ב מה שהאריך ביה הרבנו לפרש דוקא ר' יוחנן אמר זאת לרבותא ע"ג : רש"י ד"ה זאל סורף ונושא הסרף לתורו ארי ארט סורפה

7. ספר פרדס יוסף על ספר ויקרא פרק כה פסוק לט [מד]

ובספר הדרש והעיון [בהר מאמר רפ"ט] הקשה מעירובין (ב"ז). מובלנא מאניה אבתריה לבי מסותא, ובבא מציעא (מ"א), והפשט שמי שמלמד אותו שמועה זו ועושה לו שירות כתלמיד לרבו יחשוב אותו כרבו, עיין הגהות מהרי"ץ חיות [ב"מ שם], ולפי מה שאמרו בכתובות (צ"ו). שאין התלמיד רשאי לעשות לרבו רק מלאכות שעבד עברי עושה לרבו, והבאת כלים למרחץ אין עבד עברי עושה לרבו גם התלמיד אין רשאי לעשות לרבו:

ורק אתי שפיר דבכתובות (שם) איתא רק במקום שאין מכירין אותו התלמיד יש לחוש שיאמרו שהוא עבד כנעני, אבל במקום שמכירין מותר, ועיין עוד ברכת אהרן (מאמר מ"ה וקע"ז) (בענין שימוש תלמיד חכם):

ובשבת (קי"ד). כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה, וי"ל ברצותו להפליג מעלת האיש שיתרץ לו הענין החמור הלז אמר כי מאן דמתרגם הא שמעתתא ידע כי תלמיד חכם אמיתי הוא, ולכן בעצמו יוביל בגדיו אחריו לבית המרחץ, למען לנקותם מכל רבב כדי שיהיו טהורים ונקיים כיאות לבגדי תלמיד חכם

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

ומכאן מבואר שגם אם למד ר"י ממנו חדא מילתא כבר נקרא תלמידו ויכול לשמש כתלמיד לרבו, ופשוט דמ"מ לא לכל דבר נקרא תלמידו – עי' היטב בש"ך יו"ד סי' רמב ס"ק יב, וכש"כ בזה]. וכזה מצינו בגמ' מגילה (כח:): בעובדא דריש לקיש, שלא רצה להשתמש במי ששונה הלכות, ולכן אמר שדי בר לקישא במיא וכו', אי הכי גמור מיני הא מילתא וכו'. ועי' בגמ' לעיל (לג.) שמואל קרע מאניה עליה ההוא מרבנן דאסבריה אחד יורד לאמת השחי כו', ופרש"י שקרע כדין תלמיד על הרב. ועי' במס' אבות (פ"ו מ"ג) שהלומד פרק א' או הלכה א' וכו' אפילו אות א' צריך לנהוג בו כבוד, שכן מצינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא ב' דברים, וקראו רבו אלופו ומיודעו כו', [ועי' בשו"ת מהר"ם מינץ ענף ראשון], ועי"ש במדרש שמואל שאפשר שזה ממדת חסידות. אבל בתפא"י כתב שזה חיוב גמור ולא ממדת חסידות. ועי' בדברינו לקמן (ע: ד"ה אמר) מה שהערנו בזה.

9. רש"י מסכת בבא מציעא דף מא עמוד א

תרגמה רבי יעקב - דתיקו כולה כחד תנא ובתרי טעמי; רישא שהחזירה למקומה, דכל מקום שהחזירה מקומה היא, דהא לא יחדו לה מקום, וסיפא - שהחזירה למקום שאינה מקומה, כדמסיים במסקנא, דהא דמסקינן בסיומא וסיפא שהניחה במקום שאינה מקומה - אתרצתא דכולהו קאי, אדר' יעקב ואדר' נתן ואדרב ששת, ומשום דהניחה חוץ למקומה לא הויא חזרה, וכגון שנטלו מתחלה על מנת לגזולה - והיינו לצרכו דמתניתין, דאילו לשאלה בעלמא ולתשמיש, כיון דלאו גזילה הוא - סגי לה בהשבה כל דהו, וכל מקום שהניחה פטור באונסין, אבל משום דגזולה הואי, ובגזילה כתיב והשיב, וזה שהניחה למקום שלא יחדו לה בעלים - לא הויא השבה.

ור' נתן תרגמה - דאפילו לא נטלה על מנת לגזולה כו' אלא על מנת לשלוח בה יד וליטול מקצתה, ולא נטל - אפילו הכי קמה ליה ברשותיה כולה, והויא לה גזילה, ובעיא השבה, ובמקום שאינו מקומה לאו השבה היא, ורב ששת לא שביק דליסיימו לתירוצייהו, ואתקיף: מידי נטלה קתני כו', ומיהו, סיומא דמילתא דמסקנא וסיפא שהניחה במקום שאינו מקומה - אכולהו קאי.

10. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף מא עמוד א

ושלשה דברים הוזכרו כאן במאי דקתני מתני' לצרכו, או שנטלה לגזולה או שנטלה לשלוח בה יד או שהיה עליה שואל שלא מדעת, וכל אחד מאלו חייב הוא באונסין וצריכין משיכה דבלא משיכה לא מחייבי כלל דברשותא דמריה קיימא וכדאמרינן לקמן והא לא משך, וגזלן ושואל שלא מדעת שייכי בכל אדם בין שומר בין איניש דעלמא, אבל שולח יד ליתיה אלא בפקדון ושמו מוכיח עליה וכדאמר קרא גבי שומרים אם לא שלח ידו, והנוטל לגזול הוא הנוטל על דעת ליטלה כולה או מקצתה לעצמו או שיחסרנה ולא ישלם לבעלים והוא חייב באונסין מכיון שמשך לדעת כן ואע"פ שלא חסר, והשולח יד בפקדון דעתו ליטול ולחסר הכל או מקצת על דעת לשלם לבעלים ובזה נחלקו אם צריך חסרון לחייבו באונסין אם לאו, ושואל שלא מדעת אין דעתו לחסר לבעלים כלום אלא שרוצה להשתמש בו ולהחזירו למקומו ואם הוא תשמיש שראוי לשכר דעתו לתת שכר לבעלים, ומיהו בתשמיש שהוא עושה יש קלקול לממונם של בעלים ואע"פ שאינו מתחסר בתשמיש אפשר היה דאידי דמטלטל לה תשבר או יארע בה נזק, דאלו בדבר שא"א לבא לידי נזק בטלטולו ליכא למ"ד דשואל שלא מדעת גזלן הוי דהא לא עביד ולא מידי, וכל זה מיסודו של הרמב"ן, וכן נראה דעת רש"י לקמן, ולהוציא מדברי הר"ז שכתב בספר המאור דשואל שלא מדעת ושליחות יד למ"ד אינה צריכה חסרון חדא מילתא היא והוצרך לדחוק עצמו מאד בשמעתא דילקה בחסר וביתר דלקמן, והפ"י שכתבנו מושכל ומוכן לעצמו ואין להרהר אחריו, והוא דעת רבותינו בעלי התוספות.

11. ספר שערים מצויינים בהלכה

במאי קמפליגי בשליחות יד צריכה חסרון. פרש"י לא הוי שליחות יד להעמידה ברשותו אלא א"כ חסרה. וכתב בח"י הר"ן, דמ"ד צריכה חסרון, סבר שחידש הכתוב שמי שגזול מקצת פקדון יהא חייב על כולו, ואין לך בו אלא חידושו בלבד, הלכך דוקא בשחסר ממש עשה מקצתו ככולו, אבל במגביה ע"מ לחסר ולא חסר, לא עשה מקצתו ככולו, ולפיכך אע"פ שהמגביה על דעת לגזול כולו חייב, מגביה על דעת לגזול מקצתו אינו חייב על כולו, לפי שאינו בדין אלא מגזירת הכתוב ואין לך בו אלא חידושו, ומ"ד אינה צריכה חסרון ס"ל דלא שנא. ובח"י הריטב"א (החדשות), ד"ה תרגמה) מפרש, דהנוטל לגזול הוא הנוטל

על דעת ליטלה כולה או מקצתה לעצמו, או שיחסרנה ולא ישלם לבעלים, וכיון שמשך לדעת כן חייב באונסין אע"פ שלא חסר, והשולח יד בפקדון דעתו ליטול ולחסר הכל או מקצת על דעת לשלם לבעלים, ובזה נחלקו אם צריך חסרון לחייבו באונסין אם לאו. ועי' בתרומת הכרי ובערוה"ש (הס"י רצב) באריכות. ועי' במאמר הבא. ועי' בשו"ת דבר אברהם (ח"א סי' כא ענף ג) שהוכיח מדברי הר"ן שיש גניבה לחצי חפץ, עי"ש אריכות גדול בזה.

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

שואל שלא מדעת גזלן הוי. פרש"י ד"ה והא (לא) דשואל שלא מדעת הוא בדבר שאינו כיחש וחסר מחמת מלאכה. וכ"כ בח"י הרשב"א דהיינו בדבר שאינו מתחסר מחמת תשמישו, כגון שנטל את החבית להביא עליה גוזלות, ואעפ"כ כיון ששאלה שלא מדעת הוי גזלן וחייב אונסין אע"פ שלא חסרה כלל. וכ"כ בח"י הריטב"א (החדשות ד"ה והא) שרש"י כיון יפה כו', והוסיף (ד"ה תרגמה) דשואל שלא מדעת היינו שאין דעתו לחסר לבעלים כלום, אלא להשתמש בו ולהחזירו למקומו, ומ"מ בתשמיש שהוא עושה יש קלקול לממון של

בעלים, ואע"פ שאינו מתחסר בתשמיש, נקרא גזלן, דאידי דמטלטל בה יכולה להשבר. ועי' במאמר הבא. ועי' בח"י הרמב"ן והר"ן ובשטמ"ק מה שתמהו על פרש"י. וכתב בשו"ת שו"מ (מהד"ד ח"א סי' לב) שגם לפי פרש"י עכ"פ לא גרע משואל כל שחיסר וכיחש, וא"כ לא יוכל לומר לו הרי שלך לפניך.

13. דף על הדף בבא מציעא דף מא עמוד א

בגמ': שואל שלא מדעת וכו'. בשו"ת אבני נזר (יורה דעה, תעט) נשאל על דבר שיש איסור בעיר שלא להוציא ספרים מבית המדרש, ומפורש אף לבית הרב, וכעת נצרך הרב לספרים להוראה הנמצאים בבית המדרש, ונפשו בשאלתו אם יש להתיר.

בעל האבני נזר משיב, הנה מבואר ביור"ד (סי' רכה), דנדרים וחרמים שמטילין הקהל, יש להם התרה בלא פתח וחרטה רק מתירין הם עצמם, והנה כמו כן בנידון דידן. אך לכאורה יש לומר דהוי כמו סייג לתורה ולדבר מצוה דאין יכולין להתיר, וכמו כן נאמר דהתקנה הוא כדי שיהיו הספרים מצויין להלומדים בבית המדרש. אך יש לומר דאין זה מקרי סייג וגזירה, כי גזירה הוא שלא יבאו לעבור על ד"ת שלא יעשה איסור, משא"כ כאן שהוא רק סיוע למצות תלמוד תורה, ודומה לזה במנחות (סח, ב) משום מצוה ניקום וניגזור.

אך בזה יש לפקפק, כי ליטול ספרים מבהמ"ד הוי שואל שלא מדעת, והוי סייג לאיסור לא תגזול, ואף גם בנדר שהוא סייג לתורה כתב הפר"ח שיש להתירו ע"י שאלה, ובנידון דידן יש להתיר אף בלא שאלה רק שיסכימו אנשי העיר. א' משום שאינו דומה לסייג כנ"ל. וגם כי כל הטעם שנדר שהוא לסייג אין יכולין להתיר, כתב הריב"ש מפני שדעתם ה' שבדאי לא יתירו להם כיון שהוא לדבר מצוה, ובנ"ד כי ברוב העיריות שיש איסורים שלא להוציא ספרים מבהמ"ד מפורש שלבית הרב מותר. אך אותם שעשו האיסור אסרו אף לבית הרב. אבל אין לומר מפני זה שלא עלה על דעתם שירצו קהל אח"כ להתיר שיקח לבית הרב. וגם כי היפוך התקנה הוא דבר מצוה שיהי' להרב ספרים הנצרכים להוראה שהוא נוגע לכל העיר:

מהלין טעמי נראה שמותר להתיר האיסור בהסכם כל אנשי העיר. אך נגד שאר אנשי העיר נשאר האיסור בתוקפו וכמבואר בש"ך (סי' רכ"ח ס"ק פ"א). מ"מ יראה מעלתו כי בעת אשר לא יצטרך אל הספרים ישלחם חזרה תיכף לבהמ"ד. אך לא שיהי' במניעת החזרה חרם, דקשה לאדם להיות נזהר בזה תמיד.

14. ספר שערים מצויינים בהלכה

מה לשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל
בטוען טענת גנב. מפרש בחי' הריטב"א
(החדשות) לקמן (צד: ד"ה אדרכה) דפעמים שיש
בלמד כמה חומרות שאינם במלמד, ואפ"ה
מפני חומרא כל דהו שיש במלמד שאינו בלמד
פריך הגמ' מינה, מה לפלוני שכן יש לו חומרא
פלוגית, ועל דרך זה פריך כאן מחיוב כפילא
דשומר חנם דלמא אותה חומרא גרמה לו.

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

חדא לומר לך שליחות יד אין צריכה חסרון.
כתבו התוס' דשואל מדעת כיון שמושך
לדעת בעלים, חשיב כאילו נשתמש בה, דלדעת
כן שאלה, אבל שואל שלא מדעת אינו חשיב
כאילו נשתמש בה בשביל משיכה לבדה, ואינו
חייב עד שישתמש בה. וכ"כ הטור (רס"י רצב)

16. דף על הדף בבא מציעא דף מא עמוד ב

בגמ': ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה. מובא במסכת שבת (לא, א), כשמכניסין לדין שואלין אותו, נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה וכו', והקשו תוספות במסכת סנהדרין (ז, א ד"ה אלא), הרי אמרו שם דתחילת דינו של אדם על דברי תורה. ותירצו, דשואלין נתת ונשאת באמונה, ולענין מסחר צריך לידע הלכות אונאה ריבית מדה ומשקל ועוד, ואם אומר שלא ידע הדין, אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה לידע הדינים, וממילא אין תחילת דינו רק לענוש שלא עסק בתורה.

בפרדס יוסף (פר' משפטים) תירץ על פי מה שאמרו כאן ש'ונקרב בעל הבית אל האלקים' היינו לשבועה, ולזה אמר הכתוב, דלאנשים פשוטים שואלים תחילה על מסחר וכמו שכתוב 'ונקרב בעל הבית אל האלקים', אם בעל הבית בא לדין השאלה אם לא שלח ידו במלאכת רעהו, אבל לרבנים ודיינים שאין להם מסחר, שואלים תחילה על דברי תורה.

עוד הביא בשם רבי מאיר מפרעמישלאן שביאר את הכתוב בדרך דרש, 'ונקרב בעל הבית אל האלקים', עם מה יוכל ישראל להיות מקורב אל האלקים, 'אם לא שלח ידו אל מלאכת רעהו' - אם לא עשה עולה לשום אדם.

17. דף על הדף בבא מציעא דף מא עמוד ב

בגמ': ומאי משונה וכו' ואני אומר אינה משונה וכו'.

בספר אור המאיר (ע' קלא) מסכם ב' הביאורים של רש"י ותוס' בגמ' כאן.

רש"י (בד"ה שומר חנם ובד"ה קרנא) מבאר שלוי סבר שלא ניתן לעשות ק"ו שומר שכר משומר חנם, שכן מה לש"ח שכן משלם כפל בטוען טענת גנב, ור' יוחנן סבר שניתן ללמוד דינים בשומר שכר בק"ו משומר חנם, ואין להקשות מה לש"ח שכן משלם כפל - שכן ש"ש חמור טפי שמשלם תמיד קרן בלא שבועה, וזה חמור מש"ח שאמנם משלם כפל, אבל רק באופנים מסוימים - כשנשבע וטען טענת גנב ונמצא שהוא גנב, כלומר אמנם מודה ר' יוחנן דהא דמשלם ש"ח כפל הוא חומרא, אבל לעומת זה ש"ש חמור הרבה יותר שכן משלם ככל מקום.

אבל התוס' (ד"ה קרנא) במהלך ב' ביארו את מחלוקתם באופן אחר, והוא, שלכו"ע החומרא דמשלמים קרן בכל אופן עדיפא מהחומרא דמשלמים כפל באופן מסוים, אלא דלוי ס"ל דסוף סוף כיון דיש צד חומר בש"ח, שוב לא ניתן לעשות ק"ו ממנו לש"ש. ור' יוחנן סבר שאין ענין זה דמשלם כפל "חומרא כלל", כיון דכל זה דמשלם כפל הוא "תוצאה" מקולא - מזה שאינו משלם קרן מיד - שכן אילו חייב קרן מיד לא היה שייך שיתחייב בכפל בטוען טענת גנב, שזה שייך רק ברוצה להפטר ודו"ק.

וע"ע רש"י (ב"ק נז ע"ב) ד"ה קרנא שביאר באופן אחר קצת, דלמ"ד קרנא בלא שבועה עדיפא וכו' - תשלומי הכפל בשו"ח הטוען נגנבה אינם חומרא כלל מצד היותו שו"ח אלא הם קנס ועונש על שבועת השקר, וממילא לא חשיב חומרא ודו"ק.

18. ספר שערים מצויינים בהלכה

שואל שלא מדעת גזלן הוי. כתב בחי' הריטב"א (החדשות, והובא בשטמ"ק ד"ה חרומה) בשם הרמב"ן, דזה דוקא במידי דאידי דמטלטל ליה אפשר שתשכר או יארע בו נזק, דאילו בדבר שאי אפשר לבא לירי נזק בטלטלו, ליכא למאן דאמר שואל שלא מדעת גזלן הוה, דהא לא עביד ליה ולא מידי כו' [ומסיק שפי' זה מושכל ומובן לעצמו ואין להרהר אחריו וכו' ע"ש]. וצ"ע ממש"כ הריטב"א לעיל (כט: ד"ה סד"א, והובא בשטמ"ק שם) דבמידי דליכא שום חשש קלקול ודאי יכול לשאול שלא מדעת הבעלים למעבד מצוה, כגון בטלית ותפילין של חברו וכו', אבל במידי דאיכא קפידא לקלקול הספר לא ניחא ליה כו' ע"ש. ומשמע דדוקא לדבר מצוה הותר מטעם דניחא ליה, אבל בסתם חפץ שאינו דבר מצוה אסור, והכא משמע דבכל ענין הותר, ונראה ליישב דבטלית ותפילין איכא קצת קלקול כמבואר במג"א (סי' תקפו סק"ד), ולכן הותר רק מטעם שהוא מצוה וניחא ליה לאיניש וכו', משא"כ

בחפץ שאינו מצוה הותר רק כשאינן שום חשש קלקול, ונבספרים אסור אפי' כאקראי כיון שיש חשש שיתקלקל הרבה כמבואר במג"א שם], ועי' בסמוך בשם השועה"ר. ועי' בדברינו לעיל (שם ד"ה השואל) בדין ספרים וסידורים בזמנינו, וכן הארכנו שם (ד"ה מהו) מתי אמרי' ניחא ליה לאיניש וכו'.

19. שו"ע אורח חיים - סימן יד

(ד) מותר ליטול טלית חברו ולברך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת: הגה - וה"ה בתפילין (נ"י פרק הספינה), אבל אסור ללמוד מספרים של חברו בלא דעתו, דחיישינן שמא יקרע אותם בלמודו

ולמיטרי באורך, ואם יהיה הדין נותן כן, ישאלו אותו הרבה בנ"א, ועראי של הרבה בנ"א נחשב כתדירות דאדם אחד, ויתקלקל כו' עי"ש. ופלא שלא העיר מדברי המג"א הנ"ל דאפי' באקראי בעלמא אסור.

כתב הרמ"א (או"ח סי' קנ"א) דמותר להשאל אפילו ס"ת לקרות בה אפילו משל רבים ליחיד. ועי"ש במג"א (ס"ק כט). ובביאור הגר"א ציין להגמ' כאן. ובשו"ת פאת השדה (לר"ב עקפולד, סי' ב) נשאל בכפר שהופקד אצלם ס"ת, ונודמן שם עשרה, ורוצים לקרות בס"ת מטעם דניחא ליה וכו', והאריך שם בדברי הט"ז ומג"א (סי' יד), ומסיק שיכולים לקרות ולברך מטעם אומדנא שלא יקפיד משום מצוה דרבים וכו' עי"ש. והעתיקו בשד"ח (מער' נ כלל כח). וע"ע בשו"ת הרדב"ז (סי' תקכ). ולענין מגילה — עי' בקול יעקב (סי' תרצא) ובעיר מבצר (מגילה, אות לא).

כתב הרמ"א (חו"מ סוס"י קסג) נמצא בתקנות קדומות [עי' בכלבו סי' קטז, ויש"ש חולין פ"ח סוס"י נג], שלא להוציא טלית או ספר מבית הכנסת בלי רשות בעלים. ופירש בביאור הגר"א דאע"ג דבביהכ"נ מותר, דאדעתא דהכי מביאין, והביא מהגמ' כאן השואל ס"ת מחבירו כו' ובלבד שלא ילמוד בתחלה. ועי' בשו"ת מנח"י (ח"ו סי' קל ד"ה ומה) מש"כ בכונתו. ועי' במשנ"ב (סי' יד ס"ק יג) ושעה"צ (סי' תקפ"ק).

מהו דתימא ניחא ליה לאיניש דתיעבד מצוה בממוניה קמ"ל. עי' בשו"ת שער אפרים (סי' ב ד"ה ואמינא) דלא אמרינן ניחא ליה, מטעם דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר, וסד"א דמשום מצוה לא קפיד, קמ"ל דגם בדבר מצוה אמרינן אין רצונו וכו'. ועי' בברכ"י (סי' תלו אות ו ד"ה הגם) שתמה עליו דאין זה משמעות הגמ' כאן.

הקשה במרדכי, מאי שנא מהא דמסיק במס' פסחים (ד'): דניחא לאיניש למיעבד מצוה בממוניה, ותיריך דהכא מיירי שלא מדעתו, והא ודאי לא ניחא ליה, אבל לעשות מצוה בממונו מדעתו ודאי ניחא ליה, עי"ש עוד תירוצי. ובחי'

דחיישינן שמא יקרע אותם בלימודו. וכתב במג"א (או"ח סי' יד סק"י) דאפי' באקראי בעלמא אסור, דחיישינן שמא יקרא בהן הרבה עד שיתקרעו מרוב המשמוש. ועי"ש בערוה"ש. ועי' במאמר הבא (סוד"ה כתב הרמ"א). ועי' ברמ"א (חו"מ סי' רצ"ב ס"כ) דבמקום ביטול תורה יכולים ב"ד לכוף לאחד להשאל ספריו ללמוד מהן, ובלבד שישלמו מה שיתקלקלו הספרים. ועי"ש בסמ"ע וש"ך, ושו"ת חת"ס (או"ח סי' כ). ועי' בדברינו לקמן (מג. ד"ה משנה) בדין ת"ח ללמוד בספריו של המפקיד.

כתב בפמ"ג (מ"ז סי' יד סק"ו) דהעולם לוקחין סידור ומחזור של זכירו בלא דעתו, ואיני יודע היתר לזה, דמ"ש סידור מספרים. והמשנ"ב (שם ס"ק טז) הביא דבריו. [ועי' בספר חסידים (סי' תשעב) שהמתפלל בסידור גזול לא יצא יד"ח, ובדעת תורה (סי' נג סכ"ו) תמה ע"ז. ועי' בשד"ח (מער' מ כלל עז-יח) דאף דאין גזל בקול אפ"ה לא יצא יד"ח]. ומצאתי במקו"ח להחור"י (שם ד"ה אבל) דנראה דסידור תפלה מותר להתפלל בו, דלא אסור רק בספר ללמוד שאין קבע לדבר [עי' בתרוה"ד סי' ק], ועוד דיש בו עיון, והכי מוכח לשון הנמוק"י. ובערוה"ש (שם סי' ג) ס"ל דרובא דעלמא אינם מקפידים. ויש להעיר ממש"כ בסמוך (ד"ה מהו — וכתב) בשם שועה"ר. [וע"ע בערוה"ש (חו"מ רס"י עב) שמתיר גם לשאול ספר מאשת הבעלים שאין אדם מקפיד עליה בזה. ועי' במשנ"ב (תרנ"ח סק"ח)]. וכזה כתב בשער אפרים (סי' ב) שבדבר המצוי מותר. ונראה דמ"מ אם הוא סידור חדש שאין ליקח בלא ידיעת הבעלים. וראיתי בשד"ח (מער' סי' כלל ו) בשם ספר בתי כנסיות (דף כא) דמדבריו מוכח, שבספרים שאין עשויים ללמוד בתדירות רק לבקש על ידם איזה בקיאות מדברי הפוסקים אשר דיברו בזה הענין, כמו ספר כנה"ג וכיו"ב, יהא מותר לשאול שלא מדעת חבירו מטעם דניחא וכו', שכל הטעם משום שעשויים להתקלקל והיינו דוקא בתדירות, משא"כ בספרים לבקיאות שאין שום פחת ומגרעת בזה כו', ולא נראה כן דלא פלוג רבנן, ועוד הלא גם בספר כנה"ג הדבר ידוע ברוכתא טובא ידיו רב לו במלחמתה של תורה למישקל